

**СОЁЛЫН БИЕТ ӨВД УЧРУУЛСАН ХОХИРЛЫГ ТООЦОХ, НӨХӨН ТӨЛҮҮЛЭХ,
ХАРИУЦЛАГА ХҮЛЭЭЛГЭХ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТАЛААРХ ЗАРИМ
ОРНУУДЫН ТУРШЛАГА**

Д.Жигваагүнсэл, Ө.Мөнхтунгалаа

УДИРТГАЛ

Судалгааны зорилго

Судалгаанд Австрали, Герман, ОХУ, БНСУ, БНХАУ зэрэг орнуудад соёлын өвд учруулсан хохирлыг хэрхэн тооцож, нөхөн төлбөрийг хэрхэн олгох ба хуулийн ямар хариуцлага хүлээлгэдэг тухай эрх зүйн зохицуулалтыг судлахыг зорив.

Судалгааны дүгнэлт

Захиалгын дагуу судлах шаардлагатай дээрх орнуудын холбогдох хууль эрх зүйн зохицуулалтыг судлан үзэхэд ихэнх улс орнуудад Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль болон Эрүүгийн тухай хуулиараа Соёлын өвд учруулсан хохирлыг хэрхэн тооцох ба нөхөн төлбөр болон хариуцлага хүлээлгэх асуудлыг зохицуулж байна.

Судлагдсан орнуудын хувьд соёлын өвд учирсан хохирлыг тооцохдоо соёлын өвийн эдийн засгийн үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлалын дагуу эхлээд эвдрэл гэмтлийн үнэлгээг тогтоон, дараа нь түүнийг нөхөн сэргээх болон дахин барьж байгуулахад шаардлагатай өртөг зардал, эдийн засгийн үр ашиг зэргийг тооцож гаргах нийтлэг зарчмыг баримталж байна.

Харин соёлын өвд учирсан хор хохирлыг тооцсоны үндсэн дээр нөхөн төлбөр болон хүлээлгэх хариуцлагыг тодорхойлж захиргааны болон эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэдэг. Соёлын өвд учруулсан хохирол нь гэмт хэргийн шинж чанартай болон хүнд, онц ноцтой, давтан үйлдэгдсэн зэрэг тохиолдолд хорих болон цаазаар авах хүртэл ял шийтгэл ногдуулж байна. Тухайлбал БНХАУ-ын хууль эрх зүйн зохицуулалтаас харахад соёлын өвд санаатайгаар ноцтой хохирол учруулсан, соёлын өндөр үнэ цэнэтэй өвийг үрэгдүүлсэн, дахин давтан үйлдсэн тохиолдолд Эрүүгийн хуулиар насаар нь хорих болон цаазаар авах ял оногдуулахаар заасан байна.

**СОЁЛЫН БИЕТ ӨВД УЧРУУЛСАН ХОХИРЛЫГ ТООЦОХ, НӨХӨН ТӨЛҮҮЛЭХ,
ХАРИУЦЛАГА ХҮЛЭЭЛГЭХ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТАЛААРХ ЗАРИМ ОРНУУДЫН
ТУРШЛАГА**

Дэлхийн банкнаас 2011 онд соёлын өвийн эвдрэл гэмтэл ба хохирлыг хэрхэн үнэлдэг тухай судалгаа²³⁷ хийсэн байна. Судалгаанд дурдсанаар соёлын өвийн хохирол гэдэг нь эвдрэл гэмтлийг сэргээн засварлах болон барихад шаардагдах хөрөнгийг урьдчилсан тооцоогоор үнэлэн тооцох ба, эдийн засгийн үйл ажиллагаа, нийтийн болон хувийн орлогод учруулсан алдагдлыг хэлдэг байна.

Эвдрэл гэмтэл ба хохирлын үнэлгээгээр тооцож болдог соёлын өвд дараах зүйлс багтдаг. Үүнд:

1. Соёлын байгууламжууд, соёлын дурсгалт газрууд, эд өлгийн зүйлс,
2. Соёлын холбогдолтой газрууд ба,
3. Байгалийн өв зэрэг болно.

²³⁷Damage and Loss Assessment: The Cultural Heritage Sector, Guido Licciardi, TTL, Urban Specialist, The World Bank, 2011. <http://siteresources.worldbank.org/>

Олон улсын түвшинд соёлын өвд учирдаг эвдрэл гэмтэл ба хохирлыг үндсэндээ дайн самуун ба байгалийн гамшигтай холбон үздэг байна.

Гамшгийн дараа аливаа улс орны соёлын өвийн салбар нь Соёлын дурсгалт байгууламж, газар ба барилга байшинд учирсан эвдрэл гэмтэл болон Сэргээн засварлах, дахин барих үеийн эдийн засгийн урсгалд гарах хохирлыг тооцох ажлыг хийдэг. Гэвч олон зууны туршид хадгалагдан ирсэн түүхэн дурсгалт барилга ба нөхөж болшгүй эд өлгийг устган үгүй болгосон тохиолдолд түүнийг дан ганц мөнгөн хэмжигдэхүүнээр үнэлэх нь ихээхэн бэрхшээлтэй.

Эвдрэл гэмтэл ба хохирлыг үнэлэн тооцохдоо дараах ерөнхий зарчмуудыг баримталдаг байна. Үүнд:

- Эвдрэл гэмтэл ба хохирлыг улсын болон хувийн, олон нийтийн байгууллагын зэрэг ямар хэлбэртэй байсан ч эзэмшигч эзэн шинжлэн тооцож гаргах ёстой.
- Соёлын өвийн эвдрэл гэмтлийг тооцон үнэлэхэд уламжлалт болон түүхэн эсхүл эртний барилга байгууламжийн арга ухааны мэдлэг, дадлага бүхий архитекторууд, барилгын инженерүүд, өв хадгалалт хамгааллын мэргэжилтнүүд, хот төлөвлөлтийн мэргэжилтнүүд зэргээс бүрдсэн баг ажиллах ёстой. Харин хохирлыг тооцоход эдийн засагчид шаардлагатай.

Эвдрэл гэмтлийн үнэлгээ: Эвдрэл гэмтлийг үнэлэн тооцохдоо энэ салбарын онцлог, мөн чанарыг олон талаас нь сайтар бодолцож, барилга тус бүрээр, эд өлөг тус бүрээр тооцон гаргах ёстой. Шууд засах, нөхөн тавих, эсвэл орлуулах өртгийг бас тус бүрчлэн тооцоолон бодно. Тавилга ба тоног чимэглэл сэлтийн өртгийг барилга байшингийн хэсэгтэй адил шалгуураар үнэлэн тооцох ба, соёлын өвийн барилга эсвэл эд өлөг тус бүрээр өргөдөл гаргана хэмээх зарчмыг зүй ёсоор баримталдаг. Ингээд эвдрэл гэмтлийг засах, сэргээх, орлуулах зэргийн өртгийн хамтаар биет материаллаг хэлбэрээр, мөнгөний нэгжид хувирган бодно.

Хохирлын үнэлгээ: Соёлын өвийг сэргээн дахин барих хугацаа нь хохирлын хүрээнд чухал тодорхойлогч болдог. Тухайн нэг барилга байгууламжийг сэргээн барих, гэмтэл эвдрэлийг нь бүрэн засах, улмаар соёлын өвийн газар ба өвийн дэд бүтцийн дахин нээхийг хүртэлх бүх хугацаанд хохирол тооцогдох ёстой. Учир нь энэ хугацаанд өвийн эзэн хохирсоор байгаа гэсэн үг. Хохиролд ихэвчлэн дараах зүйлс тооцогдоно. Үүнд: түр зуурын авран хамгаалах арга хэмжээ ба, цаашид гэмтээхгүй байх тухайд авсан урьдчилан сэргийлэх ажиллагааны өртөг, мөн тэрчлэн зарим хэсгээ хааснаар алдсан олох байсан орлого (*үзвэрийн тийзийн худалдаа ба өргөл хандиваас олох байсан*) зэрэг орно.

Макро-эдийн засгийн үр нөлөөний үнэлгээг тооцохдоо: соёлын өвийн барилга доторх гадаадаас импортолсон эд зүйлсийг нөхөн тавих өртгийн үнэ цэнэ. */Орон нутагтаа үйлдвэрлэдэггүй эд материал, машин механизм, тоног төхөөрөмж зэргийг гадаадаас дахин импортлох./* төв засгийн газраас түр зуурын хадгалалт хамгаалалт ба эвдэгдсэн хэсгийг зохистойгоор зөөж цэвэрлэх зэрэгт оруулсан хувь хэсгийг нь тооцон санхүүгийн жилийн төсвийн шинжилгээнд оруулна. Алдсан орлогын хохирлыг үнэлэн тооцсон үнэ ба цаг хугацааны хэмжигдэхүүнээр нь бодож тухайн үеийн үнээр тооцох ба, соёлын өвийн барилга эсхүл эд өлөг засварлагдах ба баригдах хугацаанд тухайн хувийн эсвэл улсын салбарт нөхөн олгогдох дүнг эдийн засагч хүн амын орлогын үр нөлөөний тооцоог хийхдээ ашиглана.

- Тухайн нэг өвийн газарт түр хугацаанд зочид ирэхгүй болсны улмаас гарах гадаад валютын алдагдал хохирлыг тооцож төлбөрийн дүн шинжилгээний тайлан баланс гаргахдаа оруулна.
- Тухайн салбарын хэсгийн барилга байгууламж аль эсвэл эд өлөг гэмтсэн эсвэл устгагдсаны даатгалын үр дүнд, гадаадын компаниудад даатгуулсан тухайн

даатгагдсан хувь хэмжээг гадаад валютын орлого нэмэгдэж байна хэмээх үндэслэлээр тооцож үзэх ёстой юм. Энэ нь тухайлан түүх болон соёлын өндөр үнэ цэнэ бүхий ажил, эд өлөг ба цуглуулгын тухайд маш чухал байдаг юм. Тиймээс ийм эд өлгийн үнэ цэнийг тогтоохдоо мэргэжилтэн хүн заавал тухайн орон нутгийн даатгалын компаниудтай зөвлөлдөх шаардлагатай байдаг.

- Хувийн болон улсын секторын соёлын өв бүрэн сүйтгэгдсэний учирт нөхөн авсан орлогын хохирлын тооцоог макро эдийн засагч хүн заавал авч хүн амын орлогын үр нөлөөний тооцоонд оруулах ёстой.
- Ажил эрхлэлтэд үзүүлэх үр нөлөө: Энэ нь тухайн нэг хохирсон байгууллагын эсвэл олон нийтийн хүмүүс харьцангуй удаан хугацаанд ажил эрхлэхгүй болж буйгаас үүдэн гардаг үр нөлөө болно. Түр болон нэг мөсөн алдсан ажлын байрны тоог тооцоолж, тухайн салбарын мэргэжилтэн ажил эрхлэлтийн мэргэжилтэнтэй нягт хамтран ажиллах ёстой юм.
- Тухайн нэг өвийн газарт нэвтрэх татвар тасалбараас бүрдүүлдэг засгийн газрын эсхүл олон нийтийн орлого түр зуур зогсоход гарах алдагдал хохирлын тооцоог бусад холбогдох орлогын тооцооны хамтаар санхүүгийн жилийн төсвийн шинжилгээнд оруулна.
- Гадаадын жуулчдын итгэлийг дахин олохын тухайд хийсэн мэдээлэл, сурталчилгааны ажлын үнэ цэнэ ба зарцуулсан цаг хугацааны тооцоо,
- Энэхүү мэдээлэл, сурталчилгааны ажлын санхүүжилтэд засгийн газраас оруулсан хувь хэмжээний тооцоог санхүүгийн жилийн шинжилгээнд оруулж бодох зэрэг байна.

Соёлын өвийн эвдрэл гэмтэл ба хохирлыг тооцох аргачлалын хувьд дэлхийн улс орнууд дээрх ерөнхий зарчмыг баримталдаг байна.

Харин соёлын өвд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх болон хүлээлгэх хариуцлагыг тус тусын Эрүүгийн хууль болон Соёлын өвийг хамгаалах холбогдох хууль журмаар зохицуулж байна.

1. Бүгд Найрамдах Солонгос Улс

Судалгааны сэдвийн хүрээнд тус улсын соёлын өвд учруулсан хохирлыг хэрхэн тооцож, нөхөн төлүүлдэг, хариуцлагыг хэрхэн ногдуулдаг талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг Соёлын өвийг хамгаалах хууль /Cultural heritage protection act, 1962/²³⁸, соёлын өвийн захиргааны албан ёсны вэб сайтад тавигдсан мэдээлэл зэргээс судалгааны мэдээлэл бэлтгэлээ.

Аливаа улс орны соёлын өвд учруулсан хохирлыг хэрхэн нөхөн тооцож, нөхөн төлүүлэх, хариуцлагыг хэрхэн ногдуулах эрх зүйн зохицуулалт нь соёлын өвийн хамгаалал, ангилал, зэрэглэл, зах зээлийн бодит үнэн цэнийг тооцох зэрэг бүхий л харилцааг нэгтгэсэн иргэн, хуулийн этгээдийн хамтын ажиллагаа юм.

Тус улсад Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн дагуу Соёлын өвийн захиргаа /Cultural Heritage Administration Of Korea/ соёлын өвийг хамгаалахад чиглэсэн бүхий л асуудлыг эрхэлсэн Засгийн газрын агентлаг юм. Соёлын өвийн захиргаа нь соёлын өвийг хамгаалах мастер төлөвлөгөөг 5 жилийн хугацаатай гаргаж улс болон орон нутгийн хэмжээнд мастер төлөвлөгөөний үнэлгээ, өвийн сэргээн засвар, өвийг хамгаалах талаар хяналт тавих, соёлын өвийн мэдээллийн сантай холбоотой асуудлууд, өвийг хадгалж, хамгаалах, ашиглахтай холбогдсон менежментийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх чиг үүрэгтэй байгууллага юм.

²³⁸Cultural Heritage Protection Act. <http://faolex.fao.org/docs/pdf/kor108384.pdf>

Соёлын өвийн захиргаа нь соёлын өвийг хамгаалах мастер төлөвлөгөөг удирдан зохион байгуулах салбар хороодын үйл ажиллагаанд хяналт тавьж ажиллана. Хорооны гишүүдийг соёлын өвийн захиргааны тэргүүн томилж чөлөөлнө.

Соёлын өвийн захиргаа нь хорооны гишүүдийг сонгон шалгаруулахдаа соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд заасны дагуу их, дээд сургуулийн, антропологи, социологи, архитектур, хот төлөвлөлт, аялал жуулчлалын салбарын багш, профессор зэрэг эрдэмтэн судлаачдаас томилогддог байна. Салбар хороод нь дэд хороодоос бүрдэх бөгөөд соёлын өвийн ангилал, зэрэглэлээс хамаарч соёлын өвийн зах зээлийн үнэлгээ тогтоох гэх мэт нарийн мэргэжлийн шинжээч, судлаачдын баг үйл ажиллагаа явуулдаг байна. Хорооны Соёлын өвийн захиргааны тэргүүн нь соёлын өвийг хамгаалахтай холбоотой мөрдөн байцаалт явуулах бөгөөд Ерөнхийлөгчийн зарлигаар тогтоосон журмаар зохицуулдаг байна.

Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулиар соёлын өвд учруулсан хохирлыг хэрхэн нөхөн тооцож, нөхөн төлүүлэх, хариуцлагын талаарх зохицуулалтыг авч үзье. Хуулийн 39, 90.1 дүгээр зүйлээр Гадаад улсад БНСУ-ын түүх, соёлын өвийг олон улсын үзэсгэлэнд оролцох зорилгоор гадаадын улс оронд 2 жилийн дотор эх оронд нь буцаан ирүүлэх нөхцөлтэйгөөр Соёлын өвийн захиргааны зөвшөөрөл авч экспортолдог бөгөөд заасан хугацаанд эх оронд нь буцаагаагүй гэм буруутай этгээдэд 5-аас доошгүй жил хорих ял оногдуулж холбогдох соёлын өвийг буцаан авна.

Хуулийн 60, 90.2 дүгээр зүйлээр энгийн соёлын хөдлөх өвийг гадаадын музейд /Засгийн газрын зөвшөөрлөөр худалдан борлуулснаас бусад тохиолдолд/ худалдан борлуулснаас хойш 10 жилийн дотор илрүүлсэн бол гэм буруутай этгээдийг 3-аас доошгүй жил хорих ял оногдуулж холбогдох соёлын өвийг буцаан авна.

Хуулийн 91 дүгээр зүйлээр Хуурамч бичиг баримт бүрдүүлэх буюу хууль бус бусад аргаар соёлын өвд хохирол учруулсан гэм буруутай этгээдэд 5-аас доошгүй жил хорих ял онооно.

Хуулийн 92 дүгээр зүйлээр Хохирол учруулж, нуун дарагдуулсан гэмт хэрэг Соёлын өмч хөрөнгөнд (чухал биет бус соёлын өвөөс бусад) хохирол учруулж тонож, нуун далдалсан гэм буруутай этгээдэд 3-аас доошгүй жил хорих ялаар шийтгэх буюу 20-150 сая воноор торгоно.

Хуулийн 95, 96 дугаар зүйлээр соёлын өвийн хамгаалалтын бүсийн журам зөрчсөнөөс Түүх, соёлын өвийн дурсгалт газрууд үер усанд автаж хохирол учирсан бол гэм буруутай этгээдэд хохирлын хэмжээнээс хамаарч 2-10 жил хүртэлх хугацаагаар хорих ялаар шийтгэнэ.

Хуулийн 97 дугаар зүйлээр дээрх 90, 92 гэмт хэрэг үйлдэхийг завдсан гэм буруутай этгээдийг 96 дугаар зүйлд заасан шийтгэл ногдуулна. Соёлын өвийн хамгаалалтын бүсийн журам зөрчсөнөөс Түүх, соёлын өвийн дурсгалт газрууд үер усанд автаж хохирол учирсан бол гэм буруутай этгээдэд хохирлын хэмжээнээс хамаарч 2-10 жил хүртэлх хугацаагаар хорих ялаар шийтгэнэ.

Хуулийн 98 дугаар зүйлээр дээрх 95, 96 зүйлд заасан гэмт хэргийг санамсаргүй үйлдсэн бол 10 сая вонноос доошгүй торгох ялаар шийтгэнэ.

Хуулийн 99 дүгээр зүйлээр Иргэн, хуулийн этгээд соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль зөрчиж зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаа эрхэлж соёлын эд хөрөнгөнд хохирол учруулсан бол гэм буруутай этгээдэд 5-аас доошгүй жил хорих ялаар шийтгэх эсхүл 20-50 сая вонноос ихгүй торгууль ногдуулна.

Хуулийн 100 дугаар зүйлээр Онцгой байдлын үеийн соёлын өвийг хамгаалах /зэвсэгт мөргөлдөөн, олон нийтийн үймээн / төлөвлөгөөний журам зөрчиж шаардлагатай арга хэмжээг аваагүйн улмаас соёлын өмч хөрөнгөнд хохирол учирсан бол гэм буруутай захиргааны албан хаагчид 3-аас доошгүй жил хорих ялаар шийтгэх буюу 30 сая wonноор торгоно.

Хуулийн 101 дүгээр зүйлээр Иргэн, хуулийн этгээд барилгын ажлын явцад зохих байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр үйл ажиллагаа эрхэлж соёлын өвийг гэмтээсэн, соёлын өвч хөрөнгөнд цаашид эвдэрч сүйдэх аюулд өртсөн бол гэм буруутай этгээдийг 2-оос дээш жил хорих эсхүл 20 сая wonноор торгоно.

ХХ дугаар зууны үед БНСУ-ын соёлын үнэт зүйлсүүд их хэмжээгээр устсан бөгөөд сүүлийн хэдэн арван жилийн турш олон улсын урлагийн зах зээлийн өсөлтийг дагаж эртний эдлэлүүдийн талаар хууль бус малтлага ихээр гарах болж урлагийн олон төрлийн эртний керамик, баримал, үнэт эдлэлийн хууль бус худалдааны өсөлт нэмэгджээ. Соёлын үл хөдлөх хөрөнгийн хулгайтай холбоотойгоор тус улсад жилдээ 1100 орчим хэрэг бүртгэгддэг байна.

2. Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс

Соёлын үнэт зүйлсийг хамгаалах, устгагдахаас соёлын олон төрөл зүйлийг хамгаалах Холбооны болон муж улсын хууль, Европын Холбооны хууль, тогтоомж, Олон улсын эрх зүйгээр хамгаалах эрх зүйн зохицуулалттай.

Соёлын үнэт зүйлсийг хамгаалах тус улсын нэгдсэн орсон олон улсын гэрээ, конвенцийн хүрээнд соёлын олон төрөл зүйлийн хууль бус худалдаа, хулгай, харилцан эрхийг баталгаажуулах, хууль бус импорт, тусгай хамгаалалттай соёлын үнэт зүйлсийг экспортлохоос урьдчилан сэргийлэх, зэвсэгт мөргөлдөөний үед соёлын үнэт зүйлсийг хамгаалах харилцааг зохицуулахаас гадна зарим худалдааны эрх зүйн хэм хэмжээ үйлчлэх тохиолдол байдаг байна.²³⁹

Европын Холбооны хууль тогтоомжоор соёлын үнэт зүйлсийг гуравдагч улс оронд экспортлохоос хамгаалах, хамгаалагдсан соёлын үнэт зүйлсийг хууль бусаар Холбооны өөр нэг гишүүн улсад экспортолсон бол эргэн шаардах эрхтэй байна. Холбооны Улсын хуулиар соёлын олон төрөл зүйлийг хамгаалах ерөнхий зохицуулалттай бөгөөд 16 мужид бүр тус тусын хуулиар соёлын олон төрөл зүйлийг хамгаалах дүрэм, журмууд үйлчилдэг.

Холбооны Засгийн газрын соёлын хэвлэл мэдээлэл, комиссар соёлын эд хөрөнгө, үндэсний ач холбогдол бүхий архивын материал экспортлох тусгай зөвшөөрөл олгох үүрэгтэй бөгөөд гадаадын улс орнууд, соёлын үл хөдлөх хөрөнгийг гадаадын улс оронд зохион байгуулсан үзэсгэлэн оролцуулж хууль ёсны буцах батлан даалт гаргасны төлөө хариуцлага хүлээнэ.

Соёлын өвд учруулсан хохирлыг хэрхэн тооцож, нөхөн төлүүлдэг, хариуцлагыг хэрхэн ногдуулдаг талаар тус улсын соёлын өвийн харилцааг зохицуулсан дараах хуулиудын зохицуулалтыг авч үзье.

Германы соёлын өмчийг алдахаас урьдчилан сэргийлэх тухай хууль, /Act to Prevent the Exodus of German Cultural Property, 1975/²⁴⁰ -ийн 3 дугаар бүлгийн 16 зүйлд Аливаа этгээд нь тусгай зөвшөөрөлгүйгээр хууль бус аргаар бүртгэгдсэн соёлын өвийн эд зүйлсийг экспортолсон, экспортлохоор завдсан бол 3 жил хүртэлх хугацаагаар хорих буюу тухайн соёлын өвийн зэрэглэлээс хамаарч торгох ялаар шийтгэнэ.

²³⁹Cultural property protection under international law. www.kulturgutschutz-deutschland.de/EN/

²⁴⁰Act to Prevent the Exodus of German Cultural Property. www.eui.eu/Projects/InternationalArtHeritageLaw/

Соёлын өмчийн конвенцийг хэрэгжүүлэх тухай хууль /Act Implementing the Cultural Property Convention, 1970/²⁴¹ -ийн 5 дугаар бүлгийн 20 зүйлд Аливаа этгээд санаатай хулгай, дээрэм буюу хууль бусаар, эсвэл конвенцийн дагуу хамгаалагдсан соёлын эд хөрөнгийг санаатайгаар халдаж устгасан, гэмтээсэн бол гэм хэрэгт гэж үзэх бөгөөд 3 жил хүртэлх хугацаагаар хорих эсүл 5000 еврогоор торгох шийтгэл ногдуулна.

Эрүүгийн байцаан шийтгэх тухай хууль /1998, (Strafgesetzbuch, StGB)/²⁴²ийн 259, 260 дүгээр зүйлээр хулгайлагдсан өмчийг хүлээн авах, худалдан авсан, гуравдагч этгээдэд дамжуулсан, тухайн эд зүйлсийг бүлэглэн хулгайлсан бол 5-10 жил хүртэл хугацаагаар хорих буюу торгох ял ногдуулна.

Мөн хуулийн 27 дугаар бүлгийн 303 дүгээр зүйлд Өмч хөрөнгийг гэмтээсэн, гэмтээхээр завдсан, зориулалтыг нь өөрчилсөн этгээдэд 2- оос дээш жил хорих эсхүл торгох ял ногдуулна.

304 дүгээр зүйлээр олон нийтийн өмчид түүх, соёлын дурсгалт зүйлс, дурсгалт цуглуулгын зүйлс, урлаг, шинжлэх ухаан, гар урлал хадгалж буй байгууламж, нийтийн эзэмшлийн аливаа объектод аливаа хэлбэрээр хохирол учруулсан, хохирол учруулахаар завдсан этгээдэд 3-аас дээш жил хорих эсхүл торгох хорих ял ногдуулна.

305-304 дүгээр зүйлээр хамгаалагдсан аливаа өмчийн хэлбэрийг хууль бусаар бүхэлд буюу хэсэгчлэн устгасан, завдсан этгээдэд 5-аас дээш жил хорих ял ногдуулна.

Мөн хуулийн 27 дугаар бүлгийн 306 дүгээр зүйлээр нийтийн өмчийн объектыг бүхэлд нь хэсэгчлэн галдан шатаасан, гэмт хэргийн улмаас хүний амь нас хохироосон этгээдэд 5-10 жилийн хорих ял ногдуулна. Гэм хэргийг болгоомжгүй үйлдсэн этгээдэд 3 жил хүртэлх хугацаагаар хорих эсхүл торгох ял ногдуулна.

Соёлын өмчийг хамгаалахад чиглэсэн эрх зүйн баримт бичгүүдэд бүх ард түмний соёлын өвийг нь маш чухал ач холбогдолтой хөдлөх болон үл хөдлөх эд хөрөнгийг хууль бусаар хураах, соёлын үнэт зүйлсийн эсрэг чиглэсэн аливаа үйлдэл хийхийг хориглоно. Зэвсэгт мөргөлдөөний үед соёлын үнэт зүйлсийг хамгаалах тухай Конвенцын дагуу бүх ард түмний соёлын өвийг нь маш чухал ач холбогдолтой гэдгийг хөдлөх болон үл хөдлөх эд хөрөнгөнд (архитектур, урлаг, эсвэл түүх, шашин мөргөлийн газар, ном гэх мэт дурсгалт өгдөг, шинжлэх ухааны цуглуулгууд) довтолж ямар нэгэн байдлаар гэмтээж, устгахыг хориглоно.

3. Австрали Улс²⁴³

Австралийн соёлын өвийг²⁴⁴ хамгаалах асуудлыг улс, муж улс, нутаг дэвсгэр, орон нутгийн засаг захиргаа хэрэгжүүлэх ба Байгаль орчны департамент болон Ерөнхий Прокурорын департаментын дэргэдэх Соёл, урлагийн алба хариуцна.

Австралийн соёлын өвийг бүртгэлийн хэлбэрээр нь:

- Дэлхийн өв;
- Уугуул иргэдийн өв;
- Хамтын Нөхөрлөлийн өв гэж ангилна.

²⁴¹Act Implementing the Cultural Property Convention. www.kulturgutschutz-deutschland.de/

²⁴²Strafgesetzbuch, StGB. www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html

²⁴³www.pc.gov.au/_data/assets/pdf_file/0008/92375/06-chapter4.pdf

²⁴⁴www.worldcp.org/australia.php?aid=1

Хууль, эрх зүйн орчин

Австралийн Байгалийн болон соёлын өвийн тухай голлох хууль тогтоомж нь 1999 оны Байгаль орчны хамгаалал болон биологийн төрөл зүйлийг хамгаалах тухай хууль /Environment Protection and Biodiversity Conservation Act 1999/ юм. Үүнээс гадна Австралийн байгаль, түүх, соёлын өвтэй холбоотой зарим хуулиуд нь:

- Соёлын хөдлөх дурсгалыг хамгаалах тухай хууль 1986;
- Түүхэн ач холбогдол бүхий сүйрсэн усан онгоцны тухай хууль 1976;
- Уугуул иргэдийн болон Торрес хоолойн арлынхны уугуул иргэдийн соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль 1984;
- Австралийн соёлын өвийн зөвлөлийн тухай хууль 2003 зэрэг эрх зүйн баримт бичгүүдийг баталсан байна.

Австралийн соёлын өвийг хадгалж, хамгаалах асуудлыг улс, муж улс, нутаг дэвсгэр болон орон нутаг гэсэн гурван хүрээнд авч үзнэ. Соёлын өвийг тодорхойлох шалгуур нь дээрх шатлал тус бүрд агуулгын хувьд ойролцоо байх ба өвийн үнэлгээний шалгуур /*Cultural heritage assessment criteria*/ нь хоорондоо ялгаа багатай байдаг байна.²⁴⁵

1) Соёлын өвд учруулсан хохирлыг хэрхэн тооцох

Австралийн муж улс болон нутаг дэвсгэрийн соёлын өвийн тухай хуулиудад соёлын өвийн үнэлгээний ерөнхий шалгуурыг дараах байдлаар тусгасан байна. Үүнд:

- Тухайн газар нь тухайн газар нутгийн байгаль, соёлын түүхэн чухал ач холбогдлыг илэрхийлсэн байдал;
- Тухайн газар нь байгаль, соёлын түүхэнд өвөрмөц, ховор эсхүл сүйрлийн ирмэгт байгаа байдал;
- Тухайн газар нь байгаль, соёлын үүсэл, хөгжил, түүхийг ойлгоход тус дэм болохуйц мэдээлэл агуулсан байдал;
- Соёлын өвийн чухал, ач холбогдолтой байх байдал;
- Тухайн газар нь хэсэг бүлэг хүмүүс эсхүл нийгмийн хувьд соёл эсхүл шашны хувьд чухал ач холбогдолтой байдал зэрэг шалгуурууд ордог байна.

Соёлын хөдлөх дурсгалын хувьд, 1986 оны Соёлын хөдлөх дурсгалыг хамгаалах тухай хуулийн 25 дугаар хэсэг, 1997 оны Санхүүгийн удирдлага болон хариуцан тайлагнах тухай хуулийн 21 дүгээр хэсэгт заасныг тус тус үндэслэн Ерөнхий Прокурорын Департаментын дэргэдэх Соёл, урлагийн албаны харьяа Үндэсний соёлын өвийн сан /The National Cultural Heritage Account/-г байгуулсан байна. Тус байгууллагын үйл ажиллагааны үндсэн зорилго нь соёлын байгууллагуудад үндэсний чухал ач холбогдол бүхий дурсгалт эд зүйлсийг эх оронд нь хадгалж, хамгаалах олон нийтэд хүртээмжтэй болгоход зориулагдсан тодорхой хэмжээний санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ. Сан нь хүсэлт гаргасан улсын, орон нутгийн болон төрийн бус статустай музей, уран зургийн галерей, номын сан, архив, түүхийн ач холбогдол бүхий барилга байгууламж зэрэг соёлын төрөлжсөн байгууллагуудад жил бүр нийт 500 мянган долларын санхүүжилтийг үзүүлдэг байна. Сангаас олгох дэмжлэг нь дурсгалт эд зүйлийн зах зээлийн бодит үнийн зөвхөн тодорхой хэсгийг санхүүжүүлнэ.

2) Соёлын өвийн үнэлгээ буюу зах зээлийн үнэ цэнийг тогтоох аргачлал

Австрали, Шинэ Зеланд улс нь 1990-ээд оны дунд үеэс эхлэн төрөөс соёлын өвийн талаар хэрэгжүүлж буй бодлого, арга хэмжээг илүү оновчтой болгох, төрийн байгууллагуудын хариуцлагыг өндөржүүлэх зорилгоор соёлын биет өв хөрөнгийг санхүүгийн тайланд тусгаж байхаар тогтоосон байна.

²⁴⁵Protection of Movable Cultural Heritage Act No. 11 of 1986 as amended. www.comlaw.gov.au/

Засаг захиргааны нэгжүүд буюу муж, улсын нутаг дэвсгэр нь өөрийн эзэмшилд байгаа хөрөнгө, соёлын биет өв хөрөнгийг санхүүгийн тайланд тусгахтай холбоотойгоор арга зүйн зөвлөмж боловсруулах бөгөөд Квинсленд муж улсын Худалдаа, сангийн яамнаас боловсруулсан Квинслендийн улсын салбарын биет хөрөнгийн үнэлгээний тухай баримтлах бодлогыг судалж үзэхэд Квинсленд муж улсын хувьд соёлын өвийн үнэлгээ буюу соёлын өвийн зах зээлийн үнэ цэнийг тогтоох асуудлаар Улсын салбарын биет хөрөнгийн талаар баримтлах бодлогын баримт бичиг /Non-current Asset Policies for Queensland Public Sector/-т хөрөнгийн үнэ цэнийг тогтоохдоо Австралийн нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын зөвлөл /Australian Accounting Standards Board цаашид AASB гэх/-өөс тогтоосон хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тооцоолох /AASB 13 Fair Value Measurement/ стандартаар тогтоодог байна.

Хөрөнгийн үнэлгээг тооцоходоо, хэрэглэх үнэлгээний аргачлалаас үл хамааран, бодит үнэ цэнийг тооцоход ашиглах тоо мэдээ, мэдээллийг AASB 13-т заасан бодит үнэ цэнийн 3 зэрэглэлд хуваана. 1 дүгээр зэрэгт багтсан хөрөнгийн үнэлгээг шууд тогтоох боломжтой, 2 дугаар зэрэгт багтсан хөрөнгийн холбогдох тоо мэдээ, мэдээлэл нь хөрөнгийн үнэлгээг шууд тогтооход хүрэлцэхгүй, нэмэлт мэдээлэл, дүн шинжилгээ шаардагдахыг, 3 дугаар зэрэгт бэлэн байгаа тоо мэдээ, мэдээлэл нь хөрөнгийн үнэлгээг тогтооход ач холбогдолгүй, соёлын өв хөрөнгийн тухайд авч үзвэл зах зээлийн үнэ ханшийн талаарх мэдээлэл нь хомс эсхүл мэргэжлийн экспертийн үнэлгээ, дүн шинжилгээ шаардахыг тус тус илэрхийлнэ.

Урлагийн бүтээл, үнэт эдлэл, цуглуулга зэргийн үнэ цэнийг тогтоохдоо холбогдох ижил төрлийн эд зүйлсийн зах зээлийн мэдээлэл байгаа тохиолдолд зах зээлийн хандлагын аргыг ашиглах нь тохиромжтой байдаг байна.

3) Соёлын өвийн хохирлыг нөхөн төлүүлэх, хариуцлага хүлээлгэх²⁴⁶

Соёлын өвд учруулсан хохирлыг барагдуулах болон түүнд хүлээлгэх хариуцлагыг Хөдлөх соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль болон Эрүүгийн хуулиар зохицуулж байна.

Хөдлөх соёлын өвийг хамгаалах тухай хуульд зааснаар хэрвээ хуулийн энэ хэсгийг баримтлан тодорхой эд өлөг ба зөрчлийг илрүүлэх зорилгоор олгогдсон зөвшөөрлийн бичгийн дагуу нэгжлэг хийх үеэр хэдийгээр зөвшөөрлийн бичигт тодорхойлон заагаагүй боловч мөрдөн байцаагч өөрөө энэ хуулийг зөрчсөн өөр нэгэн эд зүйл эсхүл үйлдэл байна гэж үзэх хангалттай учир үндэслэл байна хэмээн үзэхүйц зүйлийг илрүүлсэн мөрдөн байцаагч тухайн зүйлийг цаашид экспортлох, импортлох, нуун дарагдуулах, хохирол учруулах эсхүл устгагдах, зөрчил үүсэх, дахин давтан үйлдэгдэх эсхүл өөр бусад зөрчил гарахаас урьдчилан сэргийлэх үүднээс хураан авах эрхтэй байдаг байна.

Мөн хуульд Мөрдөн байцаагч хэрвээ экспорт хийхээр завдаж байна, эсхүл экспорт хийж байна хэмээн хангалттай үндэслэлээр сэжиглэж буй бол тийнхүү сэжиглэгдэж буй хэнээс ч Австралийн хамгаалалт бүхий эд зүйлийг экспортлох албан ёсны зөвшөөрөл эсхүл гэрчилгээг, тэрхүү гэрчилгээнд дурдсан зүйлсийг баталгааг шаардаж болно.

Энэхүү шаардлагыг биелүүлж чадаагүй хүнийг гэм буруутайд үзэж \$1,000 илүүгүй мөнгөөр торгоно. Хэрвээ тухайн хүнд хүндэтгэн үзэх шалтгаан буй бол (2) хэсгийн шийтгэлийг ногдуулахгүй.

Соёлын өвд учруулсан хохирол нь хүнд болон гэмт хэргийн шинжтэй бол 1995 оны Эрүүгийн хуулиар шийтгэнэ.

²⁴⁶Мөн тэнд.

Хуулийн энэ хэсгийн дагуу ямарваа орон байр, барилга байгууламж, усан онгоц, нисэх онгоц эсхүл авто хэрэгсэл зэрэг ямар нэг эд хөрөнгөтэй холбоотойгоор албан ёсоор ногдсон эрх үүргээ хэрэгжүүлэх явцад тухайн хөрөнгийн эзэн эсхүл хариуцаж буй этгээд мөрдөн байцаагчид зохих ёсоор туслах үүрэгтэй ба, хүссэн бүхнийг даган биелүүлэх ёстой.

Үүнийг зөрчвөөс ногдуулах шийтгэл нь: \$2,000 торгууль эсхүл 12 сар баривчлан хорих, эсхүл хоёуланг нь эдлүүлнэ.

Соёлын өвтэй холбогдох зөрчил нь эрүүгийн хариуцлага ногдуулах хэрэг байхаас гадна, хэрвээ шүүхээс зохистой гэж үзэхийн сацуу яллагдагч ба прокурор нь зөвшөөрөх аваас шүүхийн шийдвэрийг сонсгож, гэмт хэрэгт холбогдох хуулийн хариуцлагыг тодорхойлно.

(а) хэрвээ тухайн этгээд нь хувь хүн бөгөөс - шийтгэлийн 50 нэгжээр торгох эсхүл 2 жилээс хэтрэхгүй хугацаагаар хорих, эсхүл хоёуланг нь ногдуулах,

(б) хэрвээ тухайн этгээд нь аж ахуйн нэгж бөгөөс - шийтгэлийн 200 нэгжээс хэтрэхгүй хэмжээгээр торгууль ногдуулах арга хэмжээ авдаг байна.

4. Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс²⁴⁷

Соёлын өвд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх, хариуцлага хүлээлгэх харилцааг 2002 онд шинэчлэн найруулсан «Соёлын өвийг хамгаалах хууль» ба 1997 оны Эрүүгийн хуулиар зохицуулдаг.

Хуульд зааснаар бүх шатны орон нутгийн ардын засгийн газрууд нь тус тусын засаг захиргааны нутаг дэвсгэр дэх соёлын дурсгалуудыг хамгаалалтдаа авна. Харьцангуй их хэмжээний соёлын дурсгал бүхий шууд Төв Засгийн газрын харьяаны муж, өөртөө засах бүс нутаг, томоохон хотууд ба өөртөө засах дүүрэг, сумууд нь тус тусын захиргааны нутаг дэвсгэрийн дотор соёлын дурсгалыг хамгаалах ба хянах бүтцийг байгуулж болдог. Бүх засгийн газрын албад, улсын байгууллагууд ба хувь хүмүүс улс орныхоо соёлын дурсгалыг хамгаалах үүрэгтэй. Улсын хил хязгаар доторх газрын доорх болон усан доорх бүх соёлын дурсгалууд нь төрийн мэдэлд байна.

Аливаа хамт олон эсвэл хувь хүний эзэмшилд үеэс үед дамжин ирсэн дурсгалт барилга, эртний архитекторын байгууламж ба соёлын дурсгалыг төрийн хуулиар хамгаална. Соёлын дурсгалын эзэмшигчид нь соёлын дурсгалыг хамгаалах ба хянах тухай холбогдох төрийн хууль журмыг даган мөрдөнө. Соёлын дурсгалыг хамгаалах ба хянах ажлын зардлыг төв болон орон нутгийн захиргааны төсөвт жагсаалтаар оруулдаг.

“Хувийн цуглуулгад буй соёлын дурсгалыг соёлын захиргааны департаментаас нэр заасан нэгжүүд худалдан авч болно. Өөр бусад ямар ч нэгж эсхүл хувь хүн соёлын дурсгалыг худалдаалах бизнест оролцож болохгүй” гэжээ. Мөн 25-р зүйлд нь: “Хувийн цуглуулгад буй соёлын дурсгалыг ашиг олох зорилгоор дахин худалдаж борлуулахыг хатуу хориглох ба, энэчлэн гадаадын иргэдэд тийм дурсгалуудыг хувиараа худалдаалахыг хориглоно” гэж заасан байна.

Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 30-р зүйлд дараах үйлдлүүдийн аль нэгийг үйлдсэн этгээдэд захиргааны хариуцлага хүлээлгэнэ. Үүнд:

²⁴⁷Law of the People's Republic of China on the Protection of Cultural Relics.
http://english.mep.gov.cn/Policies_Regulations

(1) газар дороо, усан дороос, улсын мэдлийн тэнгисийн уснаас эсвэл бусад газраас нуусан соёлын дурсгалыг олоод төрд мэдээлээгүй ба хүлээлгэн өгөөгүй этгээдэд Улсын Аюулгүйн Албанаас сануулга өгөх эсвэл торгууль ногдуулах ба түүний хууль бусаар эзэмшсэн соёлын дурсгалыг нөхөн гаргуулна;

(2) соёлын захиргааны департаментын зөвшөөрөлгүйгээр соёлын дурсгалын худалдан авсан эсхүл зарсан этгээдэд Аж үйлдвэр ба худалдааны албанаас сануулга өгөх эсхүл торгууль ногдуулах ба түүний хууль бусаар олсон орлого ба соёлын дурсгалыг хураан авч болно; эсхүл

(3) хувийн цуглуулга дахь соёлын дурсгалыг гадаадын иргэнд зөвшөөрөлгүйгээр худалдсан этгээдэд Аж үйлдвэр ба худалдааны албанаас сануулга өгөх эсхүл торгууль ногдуулах ба холбогдох соёлын дурсгал ба хууль бусаар олсон орлого зэргийг нь хураан авч болно.

Мөн хуулийн 31-р зүйлд дараах үйлдлүүдийн аль нэгийг үйлдсэн хүнийг хуулийн дагуу эрүүгийн хариуцлагад татаж мөрдөн байцаана гэжээ. Үүнд:

(1) төрийн мэдлийн соёлын дурсгалыг хууль бусаар авсан эсхүл хулгайлсан;

(2) соёлын үнэт дурсгалыг хууль бусаар хил гаргасан эсвэл соёлын дурсгалыг үрэгдүүлсэн ноцтой хэрэгт;

(3) төрийн хамгаалалтад байдаг соёлын үнэт дурсгал эсхүл соёл болон түүхийн сонирхолтой газруудыг санаатай эвдэж гэмтээсэн;

(4) төрийн албан үүргээ цалгардуулсны уршгаар соёлын үнэт дурсгалыг ноцтой гэмтээсэн эсхүл ноцтой хохирол учруулсан бол;

(5) Эртний соёл эсхүл эртний булш бунхныг зөвшөөрөлгүйгээр ухаж малтлага хийсэн этгээдийг

Хувийн цуглуулгад байсан соёлын үнэт дурсгалыг гадаадын иргэнд зөвшөөрөлгүйгээр худалдан борлуулсан этгээдийг соёлын үнэт дурсгалыг хууль бусаар хил давуулсан хэргээр татаж шийтгэнэ.

Соёлын дурсгалын салбарт ажилладаг хүн өөрийн хариуцан хамгаалах ёстой байсан соёлын дурсгалыг хулгайлсан этгээдийг мэдсээр байж нуусан тохиолдолд хуулийн дагуу хатуу шийтгэл ногдуулна.

Дээрх тохиолдолд хуулийн дагуу торгох, 1-6 сар баривчлан саатуулах, эд хөрөнгийг нь хураах, 2-оос дээш жилээр хорих, зарим хэрэгт бүр цаазаар авах ял ногдуулдаг байна.

Хятадад соёлын өв нь төрийн хамгаалалтад байдаг бөгөөд хууль зөрчсөн тохиолдолд ногдуулах шийтгэл нь маш хатуу байдаг. 1980 аад оны сүүлч 1990-ээд оны эхээр Хятадын соёлын өвийг хууль бусаар хил давуулан наймаалах нь ихэссэн тул үүнтэй холбогдох Эрүүгийн хуулийн заалтыг ийнхүү чангатгасан байна. Гэхдээ Эрүүгийн хуулийн заалтууд нь Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуульд орсон заалтуудтай зарим талаар давхацсан байдаг.

5. Оросын Холбооны Улс²⁴⁸

Оросын Холбооны Улсын соёлын өвийн газруудыг (түүх ба соёлын дурсгалуудыг) өвлөн хадгалах, ашиглах, түгээн дэлгэрүүлэх ба Засгийн газрын хамгаалалтай холбогдох бүх харилцааг Оросын Холбооны Үндсэн Хууль, Оросын Холбооны Иргэний Хуулийн холбогдох хэсгүүд, Оросын Холбооны №73-ФЗ дугаар Холбооны хууль ба, түүнтэй нийцүүлсэн Оросын Холбооны Ард түмний соёлын өвийн газруудын хамгааллын хуулиудаар зохицуулдаг.

²⁴⁸Cultural heritage. www.culturalpolicies.net/web/russia.php?aid=533

Соёлын өвийн газруудын (түүхэн ба соёлын дурсгалуудын) хадгалалт, ашиглалт ба засгийн газрын хамгаалалтын дүрэм журмын зөрчилд ногдуулах хариуцлагын тухай асуудлуудыг захиргааны ба эрүүгийн хуулийн хэм хэмжээгээр зохицуулдаг байна.

Оросын Холбооны Үндсэн хууль нь Оросын Холбооны болон Оросын Холбооны харьяат нарын хууль тогтоох байгууллагуудын чадамжийг соёлын үнэт зүйлстэй холбогдох хууль журмын тухай асуудал дээр хязгаарлаж өгсөн байдаг.

Оросын Холбооны Үндсэн Хуульд «Хүн бүр соёлын үнэт зүйлсийг ашиглах эрхтэй ба хүн бүр түүхэн болон соёлын өвийг хадгалах, түүхэн болон соёлын дурсгалуудыг хамгаалах, байгаль экологийг хадгалах, байгалийн баялагт анхаарал болгоомжтой хандах, (Оросын Холбооны Үндсэн Хууль, 58-р Хэсэг) үүрэг хариуцлагатай байхыг хуульчилсан бол, мөн хуулийн 14-р хэсэгт Соёлын хүрээн дэх өмчлөлийн эрхийн тухайд зааж өгсөн. Өмчийн эрх нь дурсгалт газар, цуглуулга, барилга байгууламж, байгууллага, институт, аж ахуйн нэгж ба түүхэн ба соёлын ач холбогдол бүхий бусад эд өлгийн зүйлстэй хамаатай ба, энэ эрхийг иргэн бүр эдэлнэ²⁴⁹ гэж заасан байна.

2002 оны 6-р сарын 25-ны өдрийн №73-ФЗ дугаар бүхий “Оросын Холбооны ард түмний Соёлын өвийн газруудын (Түүхэн ба соёлын дурсгалууд) тухай” хэмээх ОХУ-ын холбооны түвшний хууль нь соёлын өвийн хадгалалт, ашиглалт, түгээн дэлгэрүүлэлт ба засгийн газрын хамгаалалтын хүрээний харилцааг зохицуулж, хүн бүрийн соёлын үнэт зүйлсийг ашиглах үндсэн хуулиар олгогдсон эрхийг эдлүүлэх ба, хүн бүрт мөн үндсэн хуулиар ногдуулсан түүхэн болон соёлын өвийг хадгалах, хамгаалах үүрэг хариуцлагыг хүлээлгэх, энэчлэн ОХУ-ын бүрэлдэхүүн дэх бусад угсаатны нэгдмэл байдлыг хадгалах ба хөгжүүлэх, өөрсдийн түүх болон соёлын орчныг хамгаалах, сэргээх, хадгалах, улмаар соёл үүссэн ба хөгжсөн тухай мэдээллийн эх сурвалжийг хамгаалах ба хадгалах эрхийг нь эдлүүлэх зэргийг хэрэгжүүлэх зорилготой юм.

Энэ хууль нь түүхэн газруудыг хамгаалахтай холбоотой Засгийн газрын оролцооны зорилтуудыг тодорхойлж өгсөн байна. Үүнд тэдгээр нь: түүхэн өвийн газруудыг нээх, бүртгэх, тайлагнах, судлах ба тэдгээрийг сүйтгэгдэх ба эвдэрч гэмтэхээс урьдчилан сэргийлэх, соёлын өвийн газруудын хадгалалт ба ашиглалтад хяналт тавих зэрэг болно.

Соёлын өвийг бүртгэх ба тайлагнах асуудал нь энэ хуулийн нэгэн чухал хэсэг бөгөөд энэ нь засгийн газарт түүхэн болон соёлын мэргэжилтний үнэлгээг хийлгэх, тухайн соёлын өвийг хадгалахад хэрэгтэй арга хэмжээнүүдийн агуулгыг тодорхойлох заалтуудыг үндэслэж өгсөн байдаг. Энэ хуульд бас хөшөө дурсгалуудыг дахин бүтээх тухай асуудлууд тусгагдсан байдаг байна. Мөн энэ хуулиар соёлын өвийн газруудтай холбоотой өмчлөх эрхийн тухай хуулийн зохицуулалтын нарийн механизмыг үндэслэж өгсөн байдаг юм. Тус хуульд бас хуулийн заалтуудыг ханган биелүүлж чадаагүй ба соёлын өвийн газарт гэмтэл эвдрэл учруулсан тохиолдолд ногдуулах хариуцлагын төрөл зүйлүүдийг тодорхойлсон байдаг.

Оросын Холбооны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн хууль зүй нь соёлын өвийн газруудыг хадгалах, түгээн дэлгэрүүлэх ба засгийн газрын хамгаалалтын хэрэг зорилгод маш чухал байдаг. Холбооны түвшний энэхүү хуультай зэрэгцэн батлагдсан ОХУ-ын харьяаны улсуудын (бүс нутгуудын) хууль зүй нь ОХУ-ын Үндсэн хуультай зөрчилдөх ёсгүй гэдэг зарчимд тулгуурлана.

²⁴⁹Мөн тэнд.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- Damage and Loss Assessment: The Cultural Heritage Sector, Guido Licciardi, TTL, Urban Specialist, The World Bank, 2011. <http://siteresources.worldbank.org/>
- Cultural Heritage Protection Act. <http://faolex.fao.org/>
- Strafgesetzbuch, StGB. www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/
- Act to Prevent the Exodus of German Cultural Property. www.eui.eu/
- Act Implementing the Cultural Property Convention. www.kulturgutschutz-deutschland.de/
- Cultural property protection under international law. www.kulturgutschutz-deutschland.de/EN/
- www.pc.gov.au/
- Law of the People's Republic of China on the Protection of Cultural Relics. http://english.mep.gov.cn/Policies_Regulations/
- Cultural heritage. www.culturalpolicies.net/